

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ จะเป็นการเสนอผลสรุปของการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนการอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะตามลำดับ วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการวิจัย มีโดยย่อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล ที่เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ครบทุกชั้นปี จำนวน 14 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 42 คน และอาจารย์ผู้สอน จำนวน 463 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด รวมทั้งสิ้น 505 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 2 ฉบับ สำหรับผู้บริหาร 1 ฉบับ และสำหรับอาจารย์ผู้สอน 1 ฉบับ แต่ละฉบับแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการและคำถามปลายเปิด ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ

ปัญหาการใช้หลักสูตร มีลักษณะ เป็นแบบสำรวจรายการและคำถามปลายเปิด เครื่องมือที่สร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและรวบรวมข้อมูลโดยใช้บริการทางไปรษณีย์ และเก็บด้วยตนเองบางส่วน แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 505 ฉบับ ได้รับกลับคืน 455 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.10 จำแนกเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารจำนวน 40 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.24 และแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอนจำนวน 415 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.63

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีคำนวณหาค่าร้อยละเป็นรายข้อ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารเป็นเพศหญิงทั้งหมด ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 1-5 ปี และนอกเหนือภาระกิจการบริหาร ส่วนใหญ่รับผิดชอบการสอนวิชาภาคทฤษฎี

อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-35 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นอาจารย์ผู้สอนในตำแหน่งอาจารย์ประจำแผนกวิชา มีประสบการณ์ในการสอน 1-5 ปี ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบการสอนวิชาภาคทฤษฎี และมีอาจารย์บางคนต้องรับผิดชอบการนิเทศการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาไปด้วย

ตอนที่ 2 สภาพการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528

2.1 ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การวางแผนการใช้หลักสูตร ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่ง มีแนวทางในการดำเนินการใช้หลักสูตร ด้วยการยึดจากแนวปฏิบัติตามนโยบายของกองงาน

วิทยาลัยพยาบาลเป็นหลัก มีการวางแผนการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้าแผนกวิชาการร่วมกันวางแผน และมีการเตรียมการก่อนการใช้หลักสูตร เรื่องสำคัญ ในการเตรียม ได้แก่ การเตรียมบุคลากร และการสำรวจแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ

การจัดทำแผนการสอน ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมีการจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยมีหัวหน้าฝ่ายวิชาการและหัวหน้าแผนกวิชา ร่วมกันจัดทำ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จัดทำแผนการสอน วิธีจัดทำนั้น อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้จัดทำด้วยตนเองด้วยการศึกษาปรัชญา วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของหลักสูตรประกอบการจัดทำ วิทยาลัยส่วนใหญ่สนับสนุนอาจารย์ผู้สอนในการจัดทำแผนการสอนด้วยการให้บริการ เอกสาร ตำรา สำหรับค้นคว้า บริการวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำ และจัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำแผนการสอน

การจัดทำเอกสารประกอบการสอน ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่กำหนดให้อาจารย์ผู้สอนจัดทำเอกสารประกอบการสอน ส่วนวิธีจัดทำนั้น อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้จัดทำด้วยตนเอง วิทยาลัยสนับสนุนการจัดทำด้วยการบริการเอกสาร ตำรา สำหรับค้นคว้า และให้ความสะดวกในการจัดพิมพ์และเผยแพร่

2.2 ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

การเตรียมบุคลากร ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมีการเตรียมบุคลากรก่อนการใช้หลักสูตร ด้วยวิธีการจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เตรียมตนเองเพื่อการใช้หลักสูตรด้วยการศึกษาจากเอกสาร เรื่องสำคัญ ที่อาจารย์ผู้สอนต้องการได้รับการเตรียมตัวมากที่สุด คือ เรื่องนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ ส่วนวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอน วิทยาลัยใช้วิธีให้อาจารย์เข้ารับการอบรมหรือดูงานระยะสั้น ให้ลาศึกษาต่อ และจัดประชุมปฏิบัติการทางวิชาการ ในด้านการแก้ปัญหาบุคลากรในแต่ละแผนกไม่เพียงพอ วิทยาลัยใช้วิธีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาช่วยสอน

สื่อการเรียนการสอน ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่ง มีการสำรวจสภาพสื่อการเรียนการสอน รายละเอียดของการสำรวจมุ่งเน้นในด้านคุณภาพ และความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชามากที่สุด วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่สนับสนุนและช่วยเหลือ อาจารย์ผู้สอนในด้านสื่อการเรียนการสอนด้วยการจัดเจ้าหน้าที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกในการเบิกยืม ส่วนสภาพของวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ทันสมัย ใช้การได้ดี แต่มีไม่เพียงพอ อุปกรณ์ที่อาจารย์ผู้สอนใช้ประกอบการสอน มากที่สุด คือ เครื่องฉายข้ามศีรษะและแผ่นโปร่งใส รองลงมา ได้แก่ วีดีโอเทปและโทรทัศน์ สไลด์ หุ่นจำลอง และของจริง

สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ในด้านอาคารสถานที่ ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่มีห้องเรียนไม่เพียงพอ สภาพของห้องเรียนและห้องปฏิบัติการมี แสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทดี แต่มีเสียงรบกวน ในด้านแหล่งฝึก วิทยาลัยพยาบาล ทุกแห่งมีการติดต่อประสานงานกับแหล่งฝึกล่วงหน้าก่อนส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงาน ด้วยการ ติดต่อด้วยตนเองและส่งหนังสือราชการ สถานที่ที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ ได้แก่ โรงพยาบาล ศูนย์หรือโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลตำบล สถานีอนามัย และแหล่งชุมชน หลักในการพิจารณาเลือกแหล่งฝึกจะ เน้นความพร้อมของแหล่งฝึกเป็นสำคัญ ในด้านยานพาหนะ ส่วนใหญ่มีสภาพใช้การได้ดี แต่ให้บริการได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ ในด้านห้องสมุด วิทยาลัยทุกแห่งมีการสำรวจเกี่ยวกับหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติมในห้องสมุด ด้วยการ สำรวจในด้านปริมาณของตำราภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมากที่สุด ส่วนบริการที่ห้องสมุด จัดให้ คือ การจัดบริการหนังสือ ตำรา เอกสาร และวารสาร และการเปิดบริการ นอกเวลาราชการ

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การเตรียมการสอน ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่มีการ สำรวจความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนและจัดประชุมปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมการจัดการเรียน การสอน อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เตรียมการสอนทุกครั้ง เรื่องที่เตรียมการได้แก่ การกำหนด กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน เทคนิคและวิธีสอน เนื้อหาและประสบการณ์ จุดประสงค์ และวิธีทดสอบวัดและประเมินผล

เทคนิคและวิธีสอน ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่สนับสนุน และช่วยเหลืออาจารย์ผู้สอนในด้านเทคนิคและวิธีสอนด้วยการให้บริการด้านเอกสาร ตำรา สื่อและเทคนิคที่เกี่ยวกับวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เลือกเทคนิควิธีสอนตามเกณฑ์ความ สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชา ตรงกับวัตถุประสงค์รายวิชา และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน วิธีสอน ที่อาจารย์ผู้สอนใช้มากที่สุดในการสอนภาคทฤษฎี คือ การบรรยาย รองลงมา ได้แก่ การศึกษาค้นคว้ารายบุคคลหรือรายกลุ่ม และการอภิปรายร่วมกัน ส่วนวิธีสอนที่ใช้มากที่สุดในการสอนภาคปฏิบัติ คือ การสาธิตและการประชุมปรึกษาการพยาบาล รองลงมา ได้แก่ การสอนข้างเตียง และการศึกษาผู้ป่วยเฉพาะราย

การนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน ปรากฏว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่ มีการกำหนดให้อาจารย์จัดทำแผนการนิเทศด้วยการจัดทำในลักษณะแผนการนิเทศระยะยาว แต่ละรายวิชาตลอดภาคการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งจัดให้มีการสนับสนุนการนิเทศการ ฝึกปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์ด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่าย บริการพยาบาล ผู้ที่มีส่วนร่วมในการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ได้แก่ อาจารย์ นิเทศก์ หัวหน้าตึก และพยาบาลประจำการ ลักษณะการนิเทศที่ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ คือ อาจารย์นิเทศก์ดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ควบคุมคุณภาพการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานด้วยวิธี ติดตามดูแลนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงาน สร้างขวัญและกำลังใจแก่นักศึกษาด้วยการรับฟังและให้ โอกาสนักศึกษาชี้แจงเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ปรากฏว่า วิทยาลัย พยาบาลทุกแห่งมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วยการกำหนด สัดส่วนคะแนนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างชัดเจน เลือกวิธีวัดและประเมินผลด้วยการใช้ เกณฑ์ความตรง ความครอบคลุม และความสนองจุดหมาย จุดประสงค์ และเนื้อหาของ หลักสูตรมากที่สุด อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีวัดประเมินผลให้นักศึกษาทราบ ล่วงหน้าในการสอนครั้งแรก และชี้แจงผลการประเมินให้ทราบหลังการประเมินผลแล้วทุกครั้ง การประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นในเรื่องแนวคิดสร้างสรรค์ในการนำความรู้ไปใช้ วิธีที่อาจารย์ผู้สอนใช้มากที่สุดในการประเมินผลภาคทฤษฎี คือ แบบทดสอบ ส่วนวิธีที่ใช้มาก ที่สุดในการประเมินผลภาคปฏิบัติ คือ การใช้แบบฟอร์มในการประเมิน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ หัวหน้าตึก และพยาบาล ประจำการ

ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528

3.1 ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การวางแผนการใช้หลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณสนับสนุน และเอกสารหลักสูตรมีไม่เพียงพอ

การจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ อาจารย์ไม่มีเวลาในการจัดทำ สำหรับอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของอาจารย์ผู้สอน คือ อาจารย์มีภาระต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ มาก ช่วงเวลาในการจัดทำไม่เพียงพอ

การจัดทำเอกสารประกอบการสอน ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ อาจารย์มีงานประจำมากไม่มีเวลาจัดทำ ขาดเจ้าหน้าที่พิมพ์ดีดและโรเนียว สำหรับอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของอาจารย์ผู้สอน คือ ไม่มีเวลาจัดทำเพราะมีงานอื่นต้องรับผิดชอบมาก ขาดเอกสาร ตำราประกอบการค้นคว้า

3.2 ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

การเตรียมบุคลากร ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ ระยะเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอ อาจารย์ผู้สอนที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ ขาดเอกสารหลักสูตรและตำราอ้างอิงสำหรับศึกษาค้นคว้า ได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ล่าช้า

สื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของผู้บริหาร คือ ตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือมีไม่เพียงพอ ปัญหาสำคัญของอาจารย์ผู้สอน คือ วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือมีไม่เพียงพอ อาจารย์ขาดความรู้และทักษะในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน

สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ในด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารที่ตอบว่าไม่มีปัญหาและมีปัญหา มีจำนวนเท่ากัน สำหรับอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน คือ จำนวนห้องเรียนมีไม่เพียงพอ และขนาดของห้องเรียนไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา ในด้านแหล่งฝึก ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ แหล่งฝึกไม่เพียงพอ ประเภทของผู้ป่วยที่มาใช้บริการไม่หลากหลาย และแหล่งฝึกยังไม่มีคุณภาพหรือมาตรฐานเพียงพอ ในด้านยานพาหนะ ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของผู้บริหาร คือ ยานพาหนะไม่เพียงพอ ไม่สามารถให้บริการได้ทุกครั้ง ในด้านห้องสมุด ผู้บริหารที่ตอบว่าไม่มีปัญหาและมีปัญหา มีจำนวนเท่ากัน สำหรับอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน คือ หนังสือไม่เพียงพอ สำหรับการค้นคว้า

3.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การเตรียมการสอน อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหา ปัญหาสำคัญของอาจารย์ผู้สอน คือ อาจารย์ไม่มีเวลาเตรียมการสอน เพราะต้องนิเทศงานทุกวันและรับผิดชอบสอนหลายวิชา ขาดเอกสารสำหรับค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

เทคนิคและวิธีสอน ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณในการส่งอาจารย์ไปศึกษาหรือดูงาน อาจารย์ผู้สอนที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ ไม่ค่อยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอนใหม่ ๆ ขาดทักษะการสอนเทคนิควิธีสอนบางประเภท

การนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่าไม่มีปัญหา ปัญหาสำคัญของผู้บริหาร คือ สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่เหมาะสม ปัญหาสำคัญของอาจารย์ผู้สอน คือ ความคาดหวังของแหล่งฝึกต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษา การขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในแหล่งฝึก

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า ไม่มีปัญหา ผู้บริหารที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหาที่พบ คือ อาจารย์ขาดความรู้และความชำนาญในการวัดและประเมินผล ขาดผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการวัด

และประ เมิณผลอยู่ประจำแผนกวิจัยและประ เมิณผล อาจารย์ผู้สอนที่ตอบว่ามีปัญหา ระบุว่าปัญหา ที่พบ คือ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานในการทดสอบการวัดและประ เมิณผลร่วมกัน ไม่ค่อยได้รับการ ฝึกอบรม เกี่ยวกับ เทคนิคและวิธีการวัดผล ความไม่ชัดเจนของ เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ การวัดและประ เมิณผล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่น่า เสนอมาแล้วนั้น มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ และสมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ดำรงตำแหน่งปัจจุบันนานระหว่าง 1-5 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมและมี ประสบการณ์ในการทำงานมานานพอควร สำหรับอาจารย์ผู้สอนนั้น พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 31-35 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด และมีประสบการณ์ในการสอน ระหว่าง 1-5 ปี ซึ่งนับได้ว่าเหมาะสมที่อาจารย์ผู้สอนควรมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 3 ปี แต่เป็นที่น่าสัง เกตเรื่องวุฒิการศึกษา เมื่อเทียบสัดส่วนวุฒิอาจารย์ระดับ ปริญญาตรี : โท:เอก จะได้เท่ากับ 7.3:2.7:0 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสภาการ พยาบาล ว่าด้วยการรับรองสถาบันการพยาบาลและผดุงครรภ์ พุทธศักราช 2529 ที่ได้ กำหนดสัดส่วนวุฒิอาจารย์ระดับปริญญาตรี:โท:เอก ไม่ต่ำกว่า 3.5:6.0:0.5 สำหรับ สถาบันที่ทำการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ ที่เป็นเช่นนี้ สาเหตุประการหนึ่ง อาจเนื่องมาจากมีอาจารย์บางกลุ่มไม่ได้ เป็นกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เพราะอยู่ใน ระหว่างลาศึกษาต่อระดับปริญญาโท จึงทำให้สัดส่วนอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท ต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้มาก

เกี่ยวกับการวางแผนการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมี แนวทางการดำเนินการใช้หลักสูตร ด้วยการยึดจากแนวปฏิบัติตามนโยบายของกองงาน วิทยาลัยพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง เพราะกองงานวิทยาลัยพยาบาลจัดเป็น หน่วยงานต้นสังกัดของวิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งทั่วประเทศที่รับผิดชอบผลิตพยาบาลระดับต่าง ๆ

เพื่อสนองความต้องการด้านกำลังคนและนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในการนำหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ซึ่งเป็นหลักสูตรเน้นชุมชนไปใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลนั้น วิทยาลัยพยาบาลควรยึดสภาพปัญหาทางสุขภาพของชุมชนในท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินการใช้หลักสูตรให้มากขึ้น เพื่อที่จะสนองตอบความต้องการทางสุขภาพของชุมชนที่สถาบันตั้งอยู่ โดยมีเป้าหมายที่สุขภาพดีถ้วนหน้า ดังที่ นพรัตน์ ผลาพิบูลย์ (2526) กล่าวว่า ถ้าจะให้ เป็นผลดีทั้งหลักวิชา นโยบาย แผนงานของรัฐบาล ตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรพยาบาลควรคำนึงถึงปัญหาสุขภาพอนามัยในชุมชน นอกจากนี้ วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งได้มีการวางแผนการใช้หลักสูตร ในการวางแผนนั้น ผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้าแผนกวิชา ร่วมกันดำเนินการ ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม เพราะกลุ่มบุคคลดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับนโยบายจากกองงานวิทยาลัยพยาบาลมาปฏิบัติและเคยผ่านการอบรม เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่มาแล้ว จึงมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและหลักสูตร ตลอดจนสภาพปัญหาและความต้องการของวิทยาลัยเป็นอย่างดี สมควรที่จะได้ช่วยกันวางแผนการใช้หลักสูตร และ เพื่อให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ ก่อนการใช้หลักสูตรจึงควรจัดเตรียมการในด้านต่าง ๆ เช่น การเตรียมบุคลากร สื่อการเรียนการสอน เอกสารหลักสูตร อาคารสถานที่ สถานฝึกปฏิบัติการ งบประมาณ ฯลฯ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่เตรียมการได้ครอบคลุมเกือบทุกด้าน สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการใช้หลักสูตร พบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ ส่วนปัญหาที่วิทยาลัยพยาบาลบางแห่งประสบ คือ การขาดงบประมาณสนับสนุน และ เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารวิทยาลัยน่าที่จะต้องรีบแก้ไขปัญหาเสียแต่เนิ่น ๆ ด้วยการติดต่อกองงานวิทยาลัย เพื่อให้ช่วยแก้ไขปัญหาคงโดยด่วน มิฉะนั้นแล้วจะมีผลกระทบต่อ การจัดการเรียนการสอน

เกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนและ เอกสารประกอบการสอน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมีการจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การจัดทำแผนนั้น หัวหน้าฝ่ายวิชาการและหัวหน้าแผนกวิชา ร่วมกันจัดทำ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้แก่แต่ละแผนกวิชานำไปใช้จัดการเรียนการสอนต่อไป ส่วนอาจารย์ผู้สอนได้จัดทำแผนการสอนและ เอกสารประกอบการสอนด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่า วิทยาลัยได้ให้เสรีภาพแก่อาจารย์ผู้สอน

เป็นอย่างมากในการเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดงความสามารถในเชิงวิชาการได้อย่างอิสระ เต็มที่และสะดวกต่อการปฏิบัติ ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า อาจารย์ผู้สอนควรจะมีการจัดทำแผนการสอนและ เอกสารประกอบการสอนร่วมกับอาจารย์ผู้สอนในแผนกวิชาเดียวกัน และแผนกวิชาอื่นด้วย เป็นการระดมความคิดร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างหมวดวิชาและลดความซ้ำซ้อน ซึ่งจะทำให้ได้แผนการสอนและ เอกสารประกอบการสอนที่มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ ดิลก บุญเรืองรอด (2521) ได้กล่าวว่า การทำแผนการสอนร่วมกัน เป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวิชา อันจะส่งผลไปยังผู้เรียน นอกจากนี้ การร่วมมือกันในการจัดทำแผนการสอนและ เอกสารประกอบการสอน ยังเป็นการขจัดปัญหาอาจารย์แต่ละคนไม่มีเวลาในการจัดทำ เนื่องจากมีงานต้องรับผิดชอบมารวมทั้งปัญหาการขาดเอกสารและตำราประกอบการค้นคว้า ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่วิทยาลัยพยาบาลประสบอยู่ ซึ่งในสภาพการปฏิบัติงานจริง ผู้วิจัยเห็นด้วยว่า อาจารย์ผู้สอนไม่มีเวลา เพราะนอกจากงานสอนแล้วยังต้องทำหน้าที่นี้เทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา และรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ต้องทำการนี้เทศการฝึกปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 33-40 ชั่วโมง (บุษบา สมร่าง, 2529) หรือร้อยละ 76-100 ของเวลาภาคปฏิบัติ (อารีวรรณ กลั่นกลิ่น, 2529) ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ควรจัดหาเวลาว่างให้อาจารย์ว่างพร้อมกันให้มากที่สุด ซึ่งอาจจะให้จัดทำในช่วงก่อนเปิดภาคเรียน

เกี่ยวกับการเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมีการเตรียมบุคลากรก่อนการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ แจกเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้อาจารย์ผู้สอนได้ศึกษา จัดอบรม/สัมมนา ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จัดศึกษาดูงานในสถาบันการศึกษาแห่งอื่น และจัดประชุมปฏิบัติการทางด้านหลักสูตร วิธีต่าง ๆ ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวปฏิบัติในด้านการจัดเตรียมบุคลากรที่กองงานวิทยาลัยพยาบาลได้กำหนดไว้ในคู่มือการใช้หลักสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติตามหลักการของการเตรียมการก่อนใช้หลักสูตร ที่ว่า ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารควรให้ความรู้หรือชี้แจงให้ครูมีความเข้าใจถึงจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามหลักสูตร

ที่จัดทำขึ้น (สัจจ อุตหรานันท์, 2528) สำหรับการพัฒนาศมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนนั้น วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งใช้วิธีให้อาจารย์เข้ารับการอบรมหรือดูงานระยะสั้น ให้ลาศึกษาต่อ และจัดประชุมปฏิบัติการทางวิชาการ ผู้วิจัยเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนควรได้รับการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อยู่เสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของการอบรม ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ ภิญญู สาธกร (2516) ที่กล่าวว่า ครูหรือบุคลากรของโรงเรียนแม้จะมีความสามารถดีเด่นเพียงใดก็ตาม ถ้าเวลาผ่านไปนาน ๆ บรรดาความรู้ ความชำนาญ ย่อมอ่อนลงไปเป็นธรรมดา การให้ครูหรือบุคลากรเข้ารับการอบรมเป็นสิ่งจำเป็น น่าสนับสนุนทุกวิถีทาง เพื่อพัฒนาครูให้เข้มแข็ง ทันสมัย และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการแก้ปัญหาบุคลากรในแต่ละแผนกที่ไม่เพียงพอ วิทยาลัยใช้วิธีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาช่วยสอนและจัดอาจารย์แผนกอื่นมาช่วยสอน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522) ที่ว่า พยายามใช้แหล่งวิทยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า การเชิญวิทยากรจากภายนอกมาช่วยสอน นอกจากจะช่วยลดปัญหาบุคลากรในการสอนมีไม่เพียงพอแล้ว ยังเป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกัน ได้ผู้เชี่ยวชาญจริง ๆ มาช่วยสอนทำให้นักศึกษาเกิดความคิดกว้างไกลและเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับสถาบันหรือหน่วยงานอื่น ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมบุคลากร คือ การขาดเอกสารหลักสูตรและตำราสำหรับค้นคว้า อาจจะเป็นเพราะว่าเอกสารหลักสูตรที่ได้มาไม่เพียงพอสำหรับแจกแก่อาจารย์ทุกคน ผู้บริหารจึงนำไปจัดบริการไว้ในห้องสมุด และอาจจะไม่ได้แจ้งให้อาจารย์ทราบอย่างทั่วถึง จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนเห็นว่ายังขาดเอกสารหลักสูตรอยู่หรือได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ล่าช้า

เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมีการสำรวจสภาพสื่อการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ทันสมัย ใช้การได้ดี แต่มีไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่ประสบอยู่ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาติ ตามไท (2523) ที่ว่า สื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ภัทธา อรัณยภาค (2529) ที่พบว่า ตำรา โสตทัศนูปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ มีปริมาณค่อนข้างน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องจากปริมาณของนักศึกษาที่มากเกินไป จึงทำให้เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่พอเหมาะกับจำนวนนักศึกษา รวมทั้งงบประมาณที่ไม่เพียงพอ การที่สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอมีผลให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร

เพราะการใช้สื่อประกอบการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว ไม่เบื่อหน่าย และประหยัดเวลาในการสอน จึงควรที่จะจัดสรรงบประมาณในด้านนี้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้สื่อการเรียนการสอนบางชนิดที่อาจจะทำได้เองในวิทยาลัย ผู้บริหารควรสนับสนุนให้อาจารย์จัดทำ โดยให้ความรู้แก่อาจารย์ในการจัดทำด้วยการ เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการผลิตสื่อ

เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ในด้านอาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่มีจำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ และขนาดของห้องไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา สาเหตุเพราะมีนักศึกษาจำนวนมากและหลายหลักสูตร ทำให้เกิดข้อจำกัดในการใช้เทคนิควิธีสอน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ดังนั้นวิทยาลัยควรหาทางแก้ไข เป็นต้นว่า อาจจะของงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนเพิ่ม หรือลดปริมาณการรับนักศึกษาลง และอาจผ่อนคลายนโยบายดังกล่าวด้วยการจัดการสอนภาคทฤษฎีสลับกับภาคปฏิบัติ จัดตารางการใช้ห้องเรียน หรืออาจใช้สถานที่อื่นทำการสอนชั่วคราว ในด้านแหล่งฝึก วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่เห็นว่าเพียงพอ และก่อนส่งนักศึกษาไปฝึกงานได้มีการติดต่อประสานงานกับแหล่งฝึกล่วงหน้าด้วยการติดต่อเป็นการส่วนตัวแล้วจึงส่งหนังสือราชการ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ดี เพราะการประสานงานจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในผลการวิจัยของ สุวรรณ กิตติเนาวรัตน์ (2530) ที่ว่า องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหาร วิทยาลัยพยาบาลและฝ่ายการศึกษาพยาบาลเป็นไปได้อย่างดี คือ จะต้องมีการติดต่อสื่อสารที่ดี นั่นคือ จะต้องมีการติดต่อประสานงานล่วงหน้า ส่วนสถานที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัตินั้น พบว่าครอบคลุมทั้งในสถานพยาบาลและในชุมชน ในด้านยานพาหนะ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี แต่ไม่สามารถให้บริการได้ทุกครั้ง ซึ่งเป็นปัญหาที่วิทยาลัยส่วนใหญ่ประสบอยู่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะยานพาหนะมีไม่เพียงพอ พนักงานขับรถมีจำนวนจำกัดและปัญหาค่าน้ำมันและค่าบำรุงรักษารถ นอกจากนี้ในหลักสูตรเน้นชุมชน จำเป็นต้องส่งนักศึกษาออกสำรวจชุมชน ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จึงทำให้ปริมาณความต้องการใช้รถมีเพิ่มมากขึ้น ในด้านห้องสมุด พบว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งมีการสำรวจหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติมในห้องสมุด ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ดีและผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรจัดห้องสมุดให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน เนื่องจากการศึกษาหลักสูตรนี้ถือว่าเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนจึงต้องศึกษาเพิ่มเติม

นอกเวลาเรียน เพราะฉะนั้นห้องสมุดจึง เป็นหัวใจสำหรับ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งอาจารย์ด้วย ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณค่าหนังสือตำราให้มากขึ้น และอาจใช้ เงินทุนส่งเสริมการศึกษามาเป็นค่าหนังสือ

เกี่ยวกับการเตรียมการสอน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนและจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการจัดการเรียน การสอน ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะเป็นวิธีที่ช่วยให้อาจารย์ผู้สอนได้แสดงความคิดเห็น และช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงสภาพความต้องการและปัญหาของอาจารย์ผู้สอนได้เป็นอย่างดี เป็นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจทางหนึ่งด้วย อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอน ทุกครั้ง ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการปฏิบัติที่ดีที่สุด เพราะการสอนจะได้ผลดีนั้น อาจารย์ผู้สอน จำเป็นต้องเตรียมเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการ ศึกษา ศึกหัตครุ (2522) ที่ว่า กิจกรรมการสอนที่อาจารย์ปฏิบัติบ่อยครั้งมาก ได้แก่ เตรียมการ สอนล่วงหน้า ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมการสอน คือ อาจารย์ไม่มีเวลาเตรียมการสอน เนื่องจากต้องนิเทศงานทุกวันและรับผิดชอบสอนหลายวิชา อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าอาจารย์ ควรจัดสรรเวลาอย่างเพียงพอสำหรับเตรียมการสอน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากผล การวิจัยของ Groves (1962) พบว่า นักศึกษาศึกหัตครุควรมีเวลาเพียงพอสำหรับการ เตรียมการสอน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ

เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่สนับสนุนและ ช่วยเหลืออาจารย์ผู้สอนในด้านเทคนิคและวิธีสอนด้วยการให้บริการด้านเอกสาร ตำรา สื่อ และเทคนิคที่เกี่ยวกับวิธีสอน วิธีที่อาจารย์ผู้สอนใช้มากที่สุดในการสอนภาคทฤษฎี คือ การบรรยาย รองลงมา ได้แก่ การศึกษาค้นคว้ารายบุคคลหรือรายกลุ่ม และการอภิปรายร่วมกัน ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายหยุด นิยมวิภาต (2516) และสมศรี วานิชวัฒนา (2525) ที่พบว่า วิธีสอนภาคทฤษฎีที่อาจารย์พยาบาลใช้มากที่สุด คือ การบรรยาย ผู้วิจัย เห็นว่า แม้อาจารย์ผู้สอนจะมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่เอื้อต่อการใช้วิธีสอนแบบอื่นนอกเหนือ จากการบรรยาย เช่น จำนวนนักศึกษาที่มีมาก ห้องเรียนที่คับแคบ เวลาสอนที่จำกัดขณะที่ เนื้อหาแต่ละวิชามีมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ แต่จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อาจารย์ผู้สอนใช้วิธีสอนที่หลากหลายพอสมควร อันเป็นวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง เพราะใน

การสอนแต่ละครั้งย่อมประกอบด้วยจุดมุ่งหมายหลายประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายแต่ละประการ จะบรรลุผลได้นั้น ผู้สอนจะต้องมีเทคนิคในการสอน ตลอดจนเลือกวิธีสอนหลาย ๆ วิธีผสมผสานให้เหมาะกับจุดประสงค์ เนื้อหา สภาพการเรียนการสอนและการวัดผล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมิตร์ คุณานุกร (2523) ที่กล่าวว่า การสอนที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการสอนที่กำหนดให้ นั้น ครูควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ และสุวัฒน์ นิยมคำ และชาติ สิทธิ (2519) ที่กล่าวว่า ไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด เพราะแต่ละวิธีมีข้อจำกัดในตัวของมัน ส่วนวิธีสอนที่ใช้มากที่สุดในการสอนภาคปฏิบัติ คือ การสาธิตและการประชุมปรึกษา การพยาบาล รองลงมา ได้แก่ การสอนข้างเตียง และการศึกษาผู้ป่วยเฉพาะราย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุชบา สมร่าง (2529) ที่พบว่า อาจารย์พยาบาลให้ความรู้ก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาโดยการสาธิต การประชุมปรึกษาพยาบาล การศึกษาพยาบาลรายบุคคล และการสอนข้างเตียง ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นักศึกษาจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการฝึกภาคปฏิบัติได้นั้น อาจารย์ควรต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ดังที่สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์ (2525) กล่าวว่า การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากสภาพและเหตุการณ์ที่เป็นจริง ช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ด้วยการใช่วิธีการสอนหลาย ๆ แบบผสมผสานกัน ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน คือ อาจารย์ไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอนใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของผู้บริหารที่ว่า ขาดงบประมาณในการส่งอาจารย์ไปศึกษาดูงาน ทำให้อาจารย์ขาดทักษะการสอนในเทคนิควิธีสอนบางประเภท ซึ่งจากผลการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาลผู้นำการใช้หลักสูตร 5 แห่ง พบว่า อาจารย์ขาดทักษะการสอนแบบเน้นชุมชน (กองงานวิทยาลัย, 2529) และผู้สอนบางคนยังเน้นการสอนเรื่องโรคและการปฏิบัติในโรงพยาบาล (กองงานวิทยาลัย, 2531) ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมทักษะการสอนเน้นชุมชนแก่อาจารย์ผู้สอนโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากกองงานวิทยาลัยมาเป็นวิทยากร

เกี่ยวกับการนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่มีการกำหนดให้อาจารย์จัดทำแผนการนิเทศ ด้วยการจัดทำในลักษณะแผนการนิเทศระยะยาว แต่ละรายวิชาตลอดภาคการศึกษา ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่อาจารย์ประจำตึกแต่ละคนควรจัด

ทำเพื่อวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาในตึกผู้ป่วยของตน ดังที่ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2525) กล่าวว่า การนิเทศที่ดีจะต้องมีแผนการนิเทศทั้งระยะยาว ระยะสั้น นิเทศเป็นกลุ่มและรายบุคคล นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การนิเทศจะดำเนินไปได้ด้วยดีต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในฝ่ายบริการพยาบาล เพราะอาจารย์ต้องยอมรับความจริงที่ว่าในหลาย ๆ กรณีที่อาจารย์ไม่สามารถช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหัวหน้าตึกและพยาบาล ประจำการช่วยนิเทศนักศึกษาส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะในเวรบ่ายและเวรดึก หากอาจารย์ประจำตึก และพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานไม่เข้าใจกัน ไม่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแล้ว การขอความร่วมมือดังกล่าวคงจะไม่ได้ผล ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่งจัดให้มีการสนับสนุนการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของอาจารย์ด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาล สำหรับลักษณะการนิเทศของอาจารย์ พบว่ามีลักษณะอาจารย์นิเทศกึ่งดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ผู้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ จะเกิดข้อผิดพลาดไม่ได้ การศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต้องได้รับการนิเทศที่ดี ได้รับการแนะนำตรวจตรางานจากครูอย่างใกล้ชิด (WHO, 1966) และจำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพการให้การพยาบาลด้วย พบว่า การควบคุมคุณภาพของอาจารย์ขณะที่นิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา อาจารย์จะติดตามดูแลนักศึกษา ตรวจผลงาน และแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดให้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อีระ ตั้งตรงจิต วัลลา ตันตโยทัย สมบัติ ชวศรัยวิมล สุนทร ภาณุทิพย์ ที่กล่าวว่า การควบคุมคุณภาพของการนิเทศจะกระทำโดย ให้คำปรึกษาขณะฝึกปฏิบัติงาน ตรวจผลงาน แก้ไขปฏิบัติการพยาบาลที่ผิดพลาด รวมถึงการติดตามสังเกตนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงาน จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และให้การพยาบาลเป็นไปตามมาตรฐาน (สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 2522) นอกจากนี้ การสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงานจะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี ซึ่งพบว่า อาจารย์จะรับฟังและให้โอกาสนักศึกษาชี้แจง เมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด ให้คำปรึกษา ชมเชย และให้ความเป็นกันเอง จากผลการวิจัยของ จาร์คอปลัน พบว่า พฤติกรรมของครูพยาบาลที่ประทับใจนักศึกษา คือ การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจสม่ำเสมอ มีความเป็นกันเอง จริงใจ ให้ความอบอุ่น เมื่อนักศึกษาปฏิบัติงาน

ผลิตผลครูจะช่วยแนะนำเป็นส่วนตัวอย่างเจียบ ๆ (Jacobson, 1966) ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน คือ ปัญหาสัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่เหมาะสม จากผลการวิจัยของกองงานวิทยาลัยพยาบาล ในปี 2528 เพื่อประเมินหลักสูตร ในด้านบุคลากร พบว่า อัตราส่วนอาจารย์ต่อจำนวนนักศึกษายู่ระหว่าง 1:11 ถึง 1:33 (กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2530) นอกจากนี้ สถาบันผลิตพยาบาลให้สังกัดกระทรวงสาธารณสุขบางแห่งมีสัดส่วนของครูผู้สอนต่อผู้เรียนสูงถึง 1:19 ถึง 1:67 (การสัมมนาพยาบาลศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 1, 2530) ซึ่งตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์การจัดตั้งและการบริหารสถาบันการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2527 ได้กำหนดสัดส่วนของอาจารย์ประจำต่อจำนวนนักศึกษาว่า ควรมีอาจารย์ประจำเฉพาะสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ ในอัตราส่วนระหว่าง 1:8 ถึง 1:4 (ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย, 2527) สาเหตุที่อัตราส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานอาจเนื่องมาจากแผนพัฒนาการสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มีนโยบายที่จะกระจายบริการสาธารณสุขไปสู่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีนโยบายจะเร่งรัดการผลิตบุคลากรทางสาธารณสุขให้สอดคล้องกับการขยายบริการสาธารณสุขในท้องถิ่น วิทยาลัยต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องรับนักศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งน่าจะเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้ไม่สมดุลกับการเพิ่มของจำนวนอาจารย์ ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาความคาดหวังของแหล่งฝึกต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษาซึ่งเห็นว่านักศึกษาควรจะปฏิบัติงานด้านการพยาบาลได้ระดับหนึ่ง แต่นักศึกษาซึ่งเรียนหลักสูตรปัจจุบันจะเริ่มฝึกด้วยการสำรวจสภาพปัญหาทางสุขภาพอนามัยของชุมชนก่อน จึงยังไม่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านการพยาบาล เช่นนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรเดิม วิทยาลัยจึงควรเผยแพร่ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เน้นชุมชนที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ในแหล่งฝึก รวมทั้งแจ้งให้ทราบถึงขอบเขตความสามารถของนักศึกษาที่ส่งไปฝึกในแต่ละครั้ง ส่วนปัญหาขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในแหล่งฝึก อาจเนื่องจากขาดการประสานงานที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจากผลการวิจัยของวิพรรณ วัฒนชีพ (2523) พบว่า อาจารย์พยาบาลมีความเห็นว่าการร่วมมือประสานงานกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การพยาบาลเป็นสิ่งจำเป็นมากที่สุด

เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ชี้แจงหลัก เกณฑ์และวิธีวัดประเมินผลให้นักศึกษาทราบในการสอนครั้งแรก ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางเยาว์ ฤทธิ เรืองเดช (2533) ที่ว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ชี้แจงหลัก เกณฑ์และการกำหนดวิธีการวัดผลให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าในการสอนครั้งแรก และภายหลังการประเมินผลแล้ว พบว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ชี้แจงผลการประเมินให้นักศึกษาทราบทุกครั้ง แต่มีอาจารย์บางท่านที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรได้มีการปฏิบัติทุกครั้ง เพราะการให้ข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยให้นักศึกษาทราบพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน ทราบจุดบกพร่องที่ควรแก้ไข ช่วยให้สามารถปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุวัฒน์ นิยมคำ และชาลี สิทธิ (2519) สรุปการประชุมเรื่องการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยว่า เมื่อมีการประเมินแล้ว จะต้องมีการบอกลกลับ เพื่อบอกให้แต่ละฝ่ายทราบ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และ ชาญชัย อินทรประวัติ (2523) กล่าวว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์เท่านั้น จึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ในการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พบว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เน้นในเรื่องแนวคิดสร้างสรรค์ในการนำความรู้ไปใช้มากที่สุด ผู้วิจัยเห็นด้วย เพราะสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน ผู้สอนต้องจัดหาวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มากขึ้น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์และแก้ปัญหา และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สำหรับวิธีที่อาจารย์ผู้สอนใช้มากที่สุดในการประเมินผลภาคทฤษฎี คือ แบบทดสอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมจินตนา กิจการ (2527) ที่พบว่า ภาคทฤษฎีส่วนใหญ่ประเมินโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการสอน ส่วนวิธีที่ใช้มากที่สุดในการประเมินผลภาคปฏิบัติ คือ การใช้แบบฟอร์มในการประเมิน รองลงมา คือ การทดสอบ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการใช้แบบฟอร์มการประเมินนั้นส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคการสังเกต ซึ่งสอดคล้องกับทักษะของสมคิด รักษาสัตย์และประนอม โอทกานนท์ (2525) ที่กล่าวถึง การประเมินผลการฝึกปฏิบัติว่า เทคนิควิธีที่ใช้รวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน คือ การสังเกตและการทดสอบ ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ หัวหน้าตึก และพยาบาลประจำการ

ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผู้ที่เหมาะสม เพราะ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา และควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล คือ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานในการทดสอบการวัดและประเมินผลร่วมกัน อาจารย์ผู้สอนขาดความรู้และความชำนาญในการวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบวัดและประเมินผลไม่ชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาต่าง ๆ เกิดจากการที่อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นพยาบาล ซึ่งไม่เคยผ่านการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลมาก่อน จึงขาดความรู้และทักษะในการวัดและประเมินผล ฉะนั้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีวัดผลแก่อาจารย์ทุกปี และควรสนับสนุนให้อาจารย์ศึกษาคู่ระดับปริญญาโทในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยนโยบาย

1. เนื่องจากปัญหาที่ได้จากการวิจัยพบว่า สัดส่วนระหว่างจำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่เหมาะสมตาม เกณฑ์มาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยระบุไว้ กองงานวิทยาลัยพยาบาล ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนอัตราตำแหน่งอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลให้เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาที่มีในแต่ละปี หรือควรลดปริมาณการรับนักศึกษาให้น้อยลงหากอัตราบุคลากรไม่ได้รับเพิ่มขึ้น
2. กองงานวิทยาลัยพยาบาลควรสนับสนุนให้มีการนิเทศจากกองงานวิทยาลัยพยาบาล และการนิเทศภายในวิทยาลัยพยาบาล เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแก่อาจารย์ในวิทยาลัย และควรจัดทำเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
3. กองงานวิทยาลัยพยาบาลควรผลิตตำรา และสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการเน้นชุมชนให้มากขึ้นแล้ว เผยแพร่แก่วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดอย่างทั่วถึง และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้วิทยาลัยพยาบาลได้ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยปฏิบัติ

1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนวุฒิการศึกษาในระดับต่าง ๆ ของอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่ไม่ได้ตาม เกณฑ์มาตรฐานที่สภาการพยาบาลกำหนด วิทยาลัยพยาบาล ควรสนับสนุนให้อาจารย์ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจากเดิม

2. วิทยาลัยพยาบาลควรติดต่อประสานงานกับวิทยาลัยพยาบาลแห่งอื่นที่เปิดหลักสูตรเดียวกัน เพื่อร่วมมือและช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหา
3. วิทยาลัยพยาบาลควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในเรื่องเกี่ยวกับตำราสำหรับค้นคว้า วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนการบริการด้านพาหนะ เพื่อให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วิทยาลัยพยาบาลควรร่วมกันจัดตั้งศูนย์บริการด้านข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ และสื่อการเรียนการสอนระหว่างวิทยาลัยที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน
5. วิทยาลัยพยาบาลควรจัดให้อาจารย์ประชุมอบรมและปฏิบัติการร่วมกันในการจัดทำแผนการสอนและเอกสารประกอบการสอน รวมทั้งหาวิธีการที่จะใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
6. วิทยาลัยพยาบาลควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสอนแบบเน้นชุมชนโดยเน้นในแต่ละรายวิชา เพื่อให้อาจารย์เกิดทักษะและความมั่นใจในการสอนเพิ่มขึ้น
7. วิทยาลัยพยาบาลควรจัดศึกษาดูงานในสถาบันการศึกษาพยาบาลแห่งอื่นอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง เพื่อศึกษาจุดเด่นและจุดด้อยของสถาบันอื่น ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล เปรียบเทียบกับความคาดหวังของหลักสูตร
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่เน้นชุมชนในสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดอื่น
3. ควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบการใช้หลักสูตรซึ่งมีประสิทธิภาพต่อการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่เน้นชุมชน